

Flommen på Østlandet 1995

Østlandet opplevde i mai-juni en rekordflom. På enkelte steder i Glomma-vassdraget er den bare overgått av den beryktede Storofsen i 1789. Flommen, som passende har fått navnet Vesleofsen, førte til skader i milliardklassen og tap av ett menneskeliv.

Vesleofsen ga lærdommer som samfunnet må ta til seg. Det er en erfaring om sjeldne naturkatastrofer at vår hukommelse er sørgelig kort. Enkelte undersøkelser har vist at "manns minne" kanskje er rundt 15 år, når vi snakker om flommer. Vår evne og vilje til å innrette oss etter flomrisiko er deretter.

Flommen viste at våre opplegg for flomvarsling må forbedres. Det er tale om både bedre teknologi (snøovervåking, sikker og automatisk dataoverføring, varslingsmodeller, kanskje flere vær-radarer) og bedre spredning og forståelse av varsler. Her ligger det et delt ansvar både på de som lager flomvarsler og på media og mottaker. Vesleofsen viste at nøyaktigheten i flomvarslene er svært følsom for de kvantitative meteorologiske varsler som ligger til grunn. Forbedringer i langtidsprognosene fra Det norske meteorologiske institutt vil derfor være sterkt ønskelig.

Flommen viste også at både offentlige og private bygninger og viktig infrastruktur er plassert i flomtruede områder. Det gjelder bl.a telekommunikasjon, vannverk- og avløpsrenseanlegg og energiforsyning. Det er en sviaktende planlegging når dette skjer, og både sentrale og kommunale myndigheter bør ta et krafttak for å skaffe nødvendig plan- og reguleringsgrunnlag. Flomsonekart, som kombinerer utbredelsen av flommer med en viss hyppighet (eks. 10-, 50-, 100-års) med nåværende eller planlagt arealbruk, bør bli allment tilgjengelige.

Vi har ikke sikker kunnskap om hvorvidt summen av mange små inngrep i norske nedbørfelt har ført til uforutsett økning av flomrisiko nedstrøms. Vi tenker på oppdyrking, flathugst, myrdrenering, tettstedsbebyggelse og bygging av flomverk. Det er en fare for at stykkevis godkjenning av lokale inngrep uten at noen sørger for helhetlig forvaltning av vassdragene kan føre galt av sted. Flomkatastrofene i senere år i Rhinen og Mississippi skyldtes trolig i noen grad mangel på helhetsvurdering av menneskelige naturinngrep. Her bør vi forbedre vårt norske kunnskapsgrunnlag, kanskje også våre forvaltningsrutiner.

Flommen viste at det er mulig å minske flomskader, både ved utvidelse av naturlige flomløp (eks. Øyerens utløp), og ved aktiv bruk av reguleringsmagasinerne før og under flommen. Forberedt og utvidet bruk av eksisterende og nye

magasiner for flomdempning bør vurderes av våre konsesjonsmyndigheter. Vi vet også at demping av høstflommer vil være mer problematisk pga. fullere magasiner, enn tilfellet var med Vesleofsen.

Det er mye som må forbedres før neste store flom kommer. At den kommer, er sikkert.

Foreliggende ekstranummer av VANN har innlegg fra et seminar i Norsk Vannforening 12. september 1995.

Ekstranummeret utgis med støtte fra NVE.

NORSK VANNFORENING